

NOTA

WAASMUNSTER – KORTE HEESDONKSTRAAT 2018

VERKENNEND ARCHEOLOGISCH BOORONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

RAPPORTEN VAN ERF PUNT – CEL ONDERZOEK 83 – DEEL 1

OPDRACHTGEVER

Bostoën, Koninginnelaan 2 bus 3, 9031 Drongen

PROJECT

Waasmunster – Korte Heesdonkstraat 2018

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

2018B256

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
OE/ERK/Archeoloog/2016/00101
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Erfpunt - cel Beheer

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/Erfpunt>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Langs de Korte Heesdonkstraat te Waasmunster zal Bostoën een verkaveling realiseren. Naar aanleiding hiervan werd een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd door Erfpunt. Op basis hiervan werd beslist om een uitgestelde archeologische prospectie met ingreep in de bodem uit te laten voeren.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het onderzoek met projectcode 2018B256 werd uitgevoerd op 26 februari 2018 door archeologen Thierry Van Neste (veldwerkleider) en Marjolijn De Puydt. Het team werd vervolledigd door Dirk Boel, geschoold veldtechnicus van Erfpunt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2018B256

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

BETROKKEN ACTOREN

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Thierry Van Neste

Assistent-archeoloog: Marjolijn De Puydt

Assistent-aardkundige: Thierry Van Neste

Wetenschappelijke advisering: Erfpunt - cel Beheer

NAAM OPDRACHTGEVER:

Bostoën, Koninginnelaan 2 bus 3, 9031 Drongen

VINDPLAATSNAAM:

Waasmunster – Korte Heesdonkstraat 2018 (WA KHS 18)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Waasmunster

DEELGEMEENTE:

Waasmunster

PLAATS:

Korte Heesdonkstraat

TOPONIEM:

Korte Heesdonkstraat, Heesdonckwijk

COÖRDINATEN PROJECTGEBIED (LAMBERT '72):

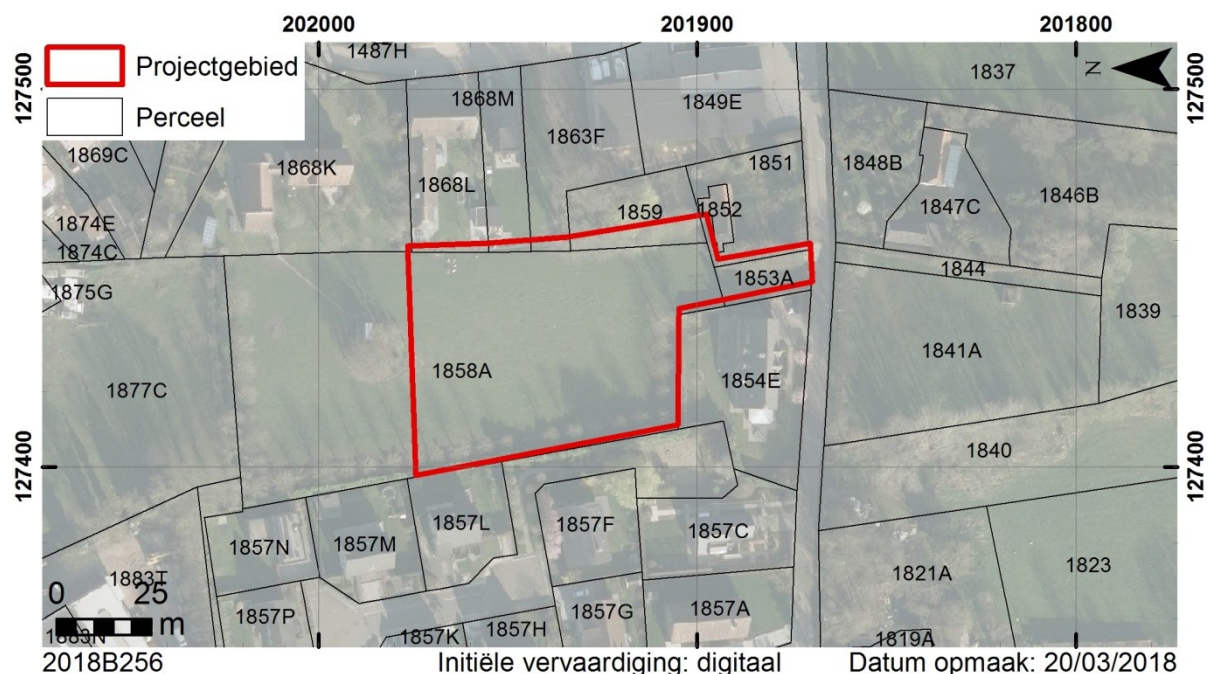
Noord: 201976,550700 m

Oost: 127466,995100 m

Zuid: 201869,551900 m
West: 127397,637700 m

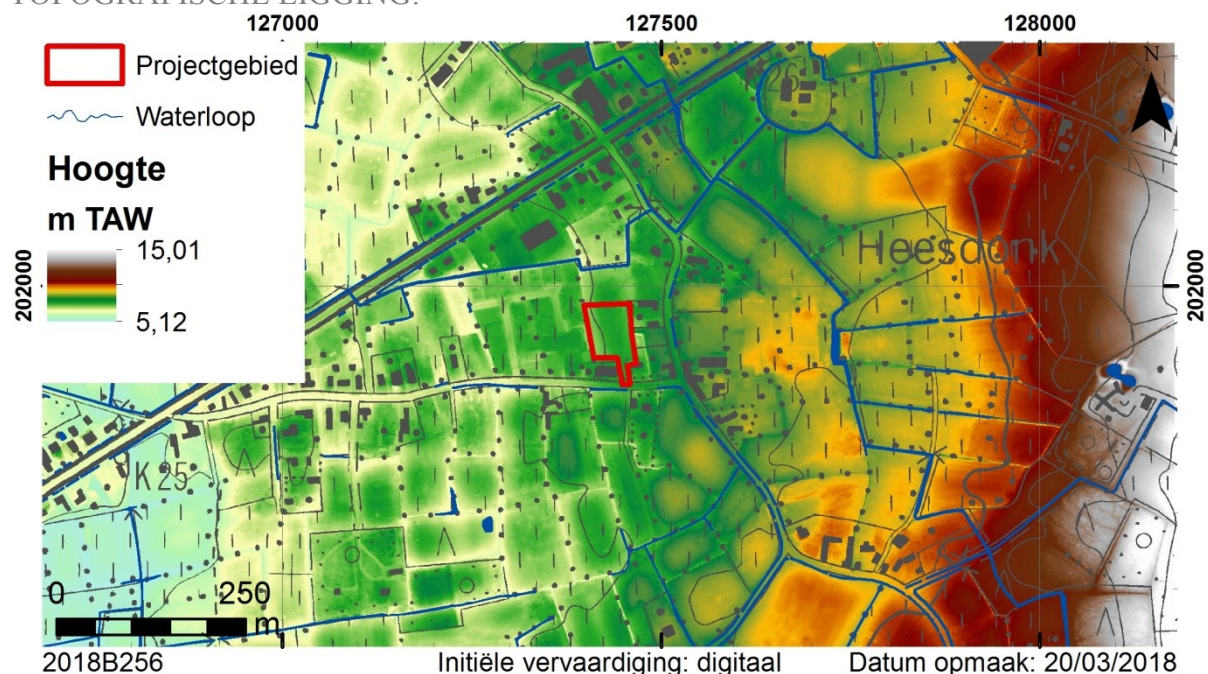
KADASTRALE GEGEVENS PROJECTGEBIED:

Waasmunster, Afdeling 1, Sectie A, percelen 1853A en 1858A (partim).

Kaart 1. Afbakening van het projectgebied op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2018a).

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Kaart 2. Situering van het projectgebied op de topografische kaart, het DTM en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2015, 2018).

BEGINDATUM VELDWERK:

26 februari 2018

EINDDATUM VELDWERK:

26 februari 2018

1.3. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.3.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 4490,80 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden. Het doel van het verkennend archeologisch booronderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Daarnaast kan door middel van deze boringen de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap onderzocht worden.

Bij het archeologisch booronderzoek dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er sprake van de aanwezigheid van sites uit de prehistorie?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Welke zone komt in aanmerking voor vervolgonderzoek? Welke spoordensiteit kan verwacht worden?

1.3.2. Randvoorwaarden

In het kader van het verkennend archeologisch booronderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek werden de boringen manueel geplaatst in een verspringend driehoeksgrid van 10x10 m. Dit grid werd uitgezet door middel van een totaalstation. Voor de boringen werd gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 12 cm. Alle sedimenten werden ingezameld en uitgezeefd op een zeef met een maximale maaswijdte van 2 mm. Het zeefresidu werd vervolgens manueel onderzocht op de aanwezigheid van relevante indicatoren voor de mogelijke aanwezigheid van steentijd artefactensites.

Tijdens het onderzoek werden geen artefacten aangetroffen, er waren dan ook geen artefacten die in aanmerking kwamen voor conservatie.

Alle aangetroffen vondsten werden ingezameld, behalve wanneer deze afkomstig waren uit contexten die duidelijk een recente datering hadden. Concreet gaat het om zaken zoals kunststof, steenkool, (modern) beton, ... Vanwege het inzamelen van de vondsten door middel van zeven, kan gesteld worden dat het aantal representatief is voor het onderzoek. De inzamelwijze heeft slechts een beperkte invloed op de bewaringstoestand van de vondsten.

In het kader van het huidige onderzoek werden geen stalen genomen die in aanmerking komen voor natuurwetenschappelijk onderzoek.

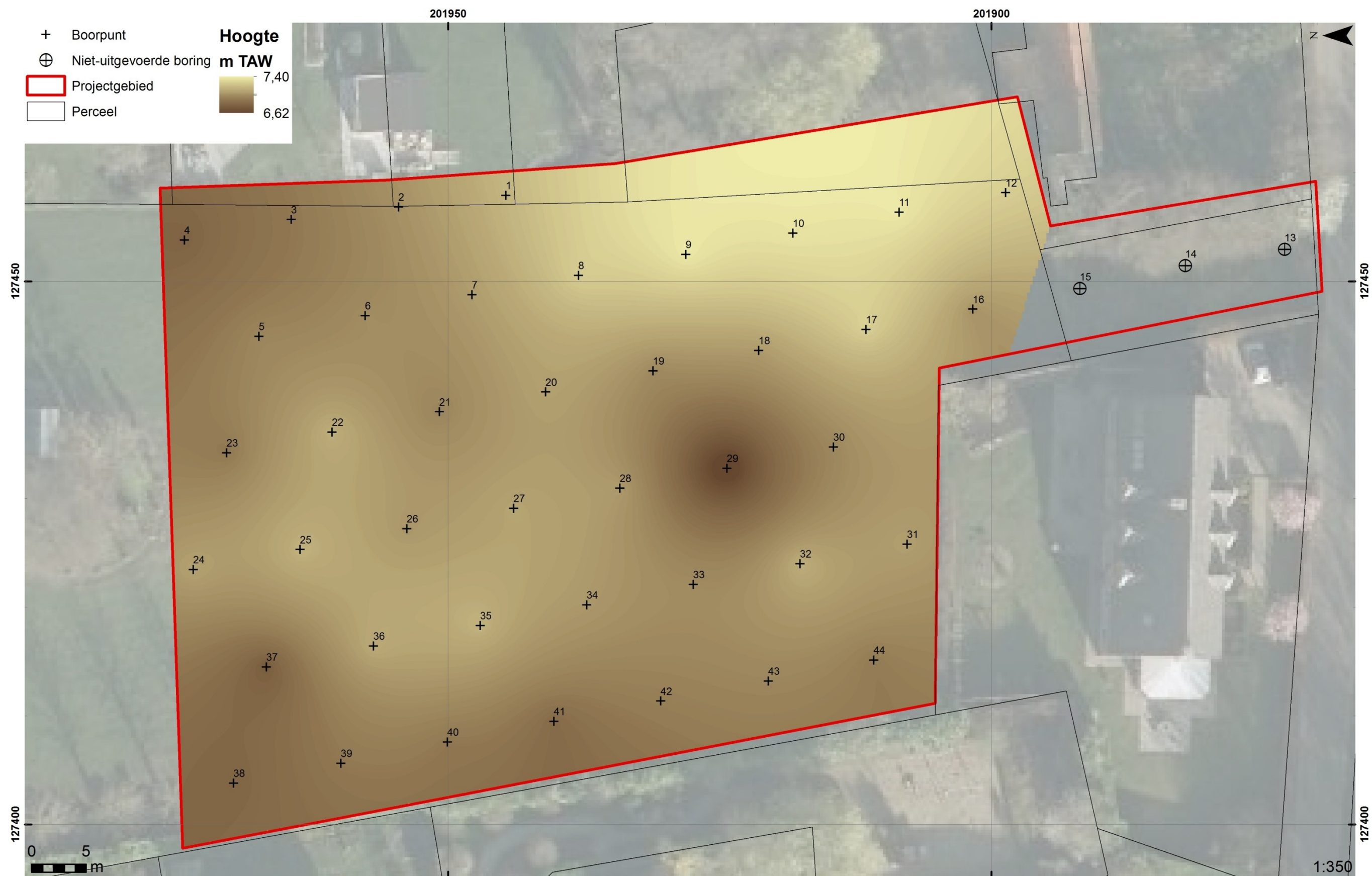
Aangezien er nog geen aardkundig onderzoek werd uitgevoerd, werd bij het uitvoeren van het archeologisch booronderzoek ook aandacht besteed aan de aardkundige opbouw van het projectgebied.

Tijdens het onderzoek diende in beperkte mate te worden afgeweken van het vooropgestelde programma van maatregelen. Op de plaatsen waar boringen 13 tot en met 15 geplaatst zouden moeten worden, was de bovengrond ernstig verstoord. Door de aanwezigheid van bouwpuin was het niet mogelijk om deze boringen te plaatsen.

Rekening houdende met de geplande werken (zie verslag van resultaten bureauonderzoek) was het niet mogelijk om een zone af te bakenen voor een behoud *in situ*. Omwille hiervan werd het gehele projectgebied onderzocht.

Tijdens het project werden geen aspecten aangetroffen waarvoor het advies van specialisten werd ingewonnen. Wetenschappelijk advies werd verleend door de cel Beheer van Erfpunt.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan, met bijlagen en sporenplan, wordt in digitale vorm aangeleverd aan Bostoën, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

Kaart 3. Situering van de boorpunten op een geïnterpoleerd hoogtemodel van de C horizont en het kadaster (GDI-Vlaanderen 2018a).

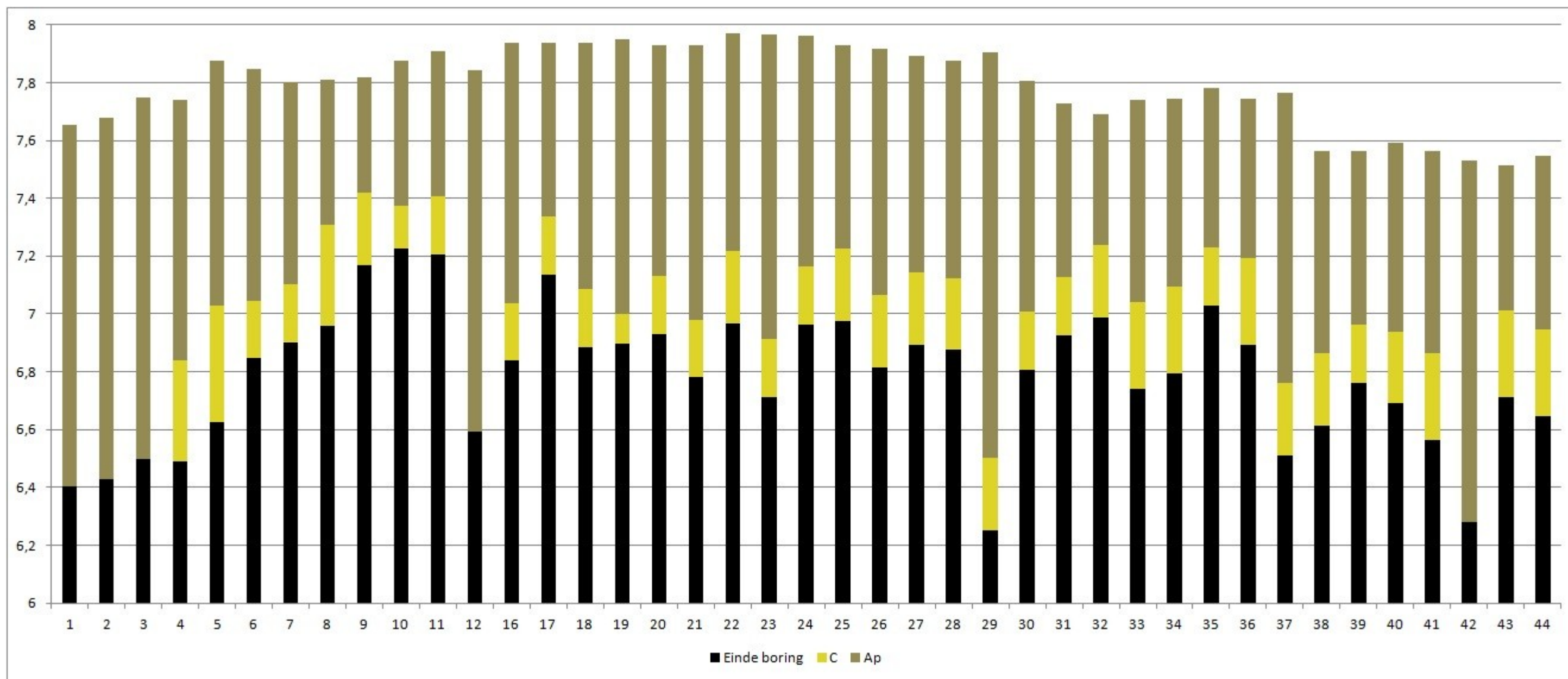

Fig. 1. Schematische weergave van de boorresultaten.

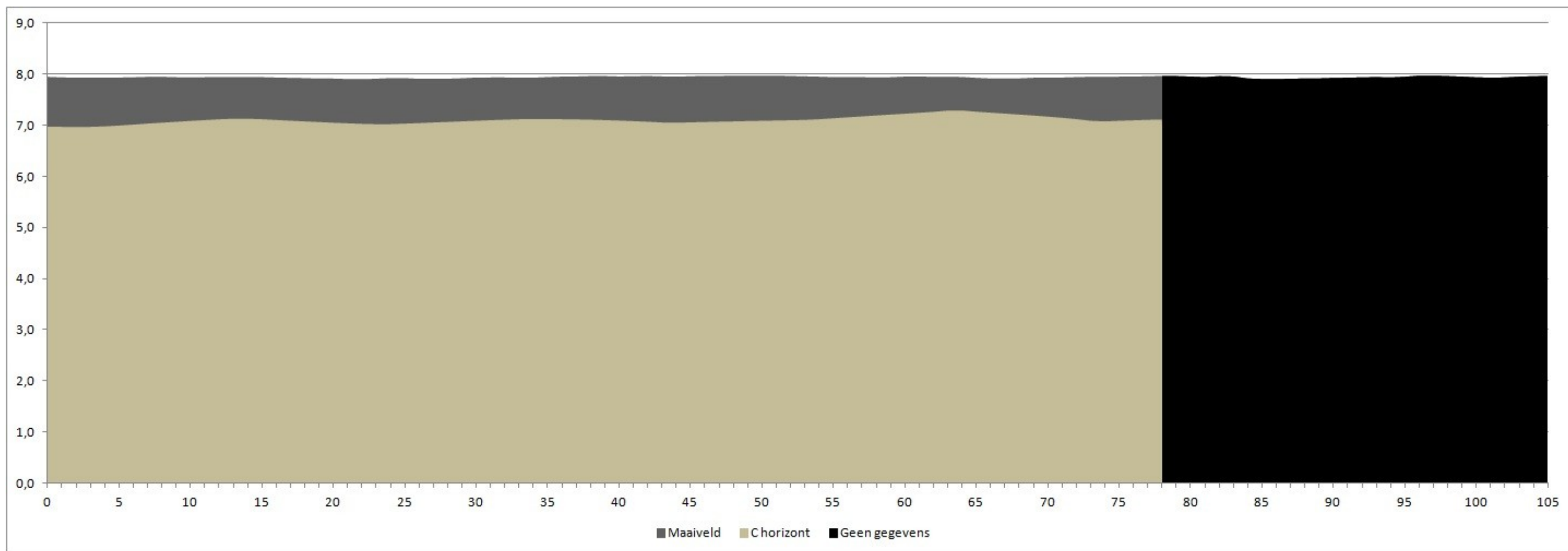

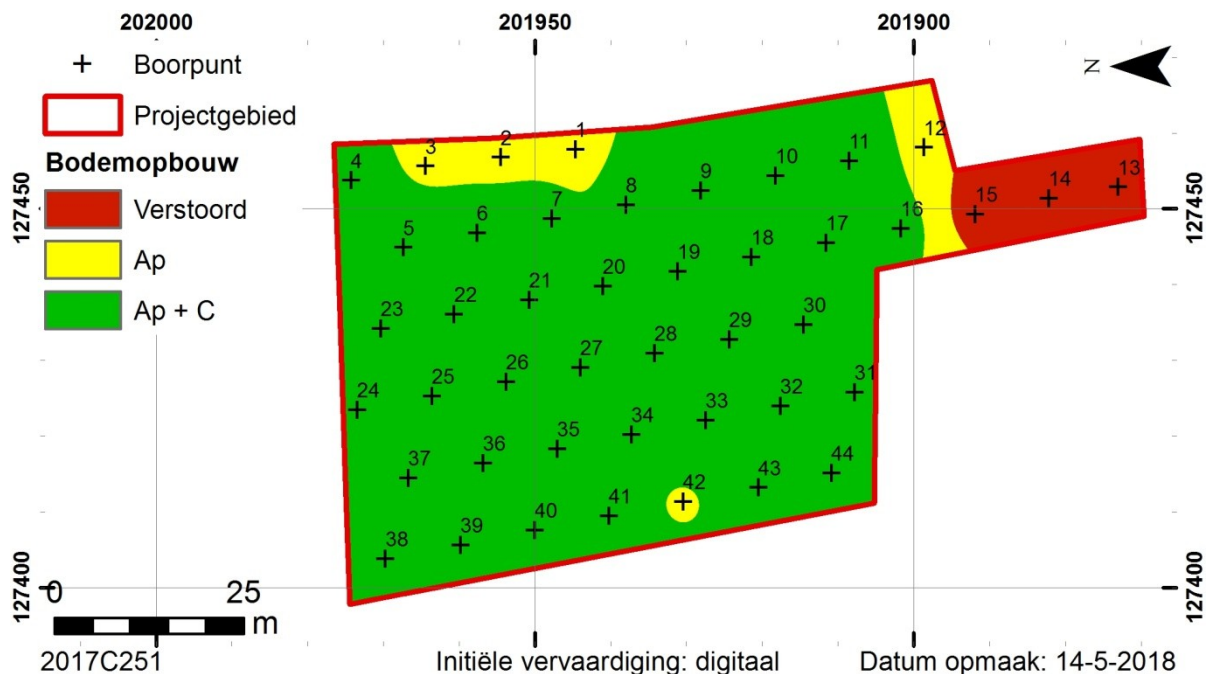
Fig. 2. Terreinprofiel van noord (rechts) naar zuid (links). In de meest zuidelijke zone kon niet geboord worden, waardoor hier geen gegevens beschikbaar zijn.

2. INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

2.1. AARDKUNDIGE OPBOUW

Binnen het projectgebied werden over het algemeen slechts twee relevante aardkundige eenheden aangetroffen. Bovenaan bevond zich een dikke antropogene humus A horizont. Onderaan werd de C horizont aangesneden.

Bij enkele boringen was er sprake van een tussenliggende laag. Aan de randen van het projectgebied kon deze telkens worden toegewezen aan een opgevulde perceelgracht en kan deze gerekend worden tot de Ap horizont. Op andere locaties binnen het perceel kon de tussenliggende laag toegeschreven worden aan vermoedelijke archeologische sporen. Aangezien deze laatste niet kunnen gezien worden als relevante aardkundige eenheden, worden deze verder buiten beschouwing gelaten.

Plan 1. Overzichtplan met de variatie in de aardkundige opbouw.

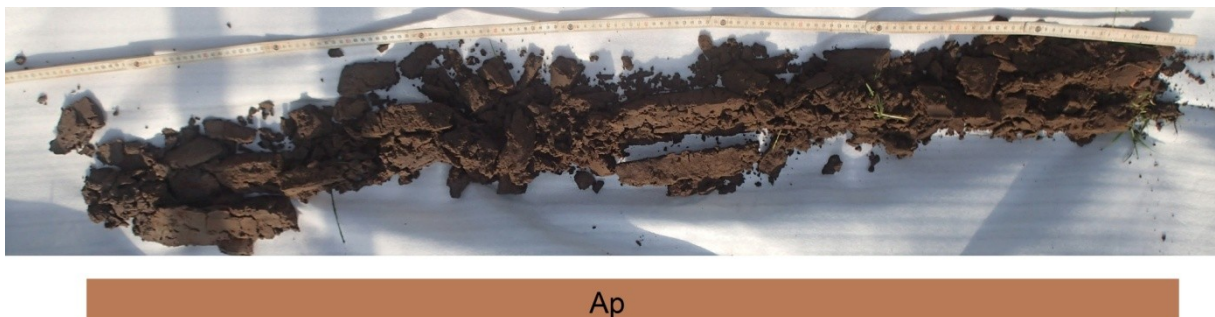

Fig. 3. Foto en schematische weergave van het typeprofiel waar enkel sprake is van een Ap horizon (boordiepte: 150 cm).

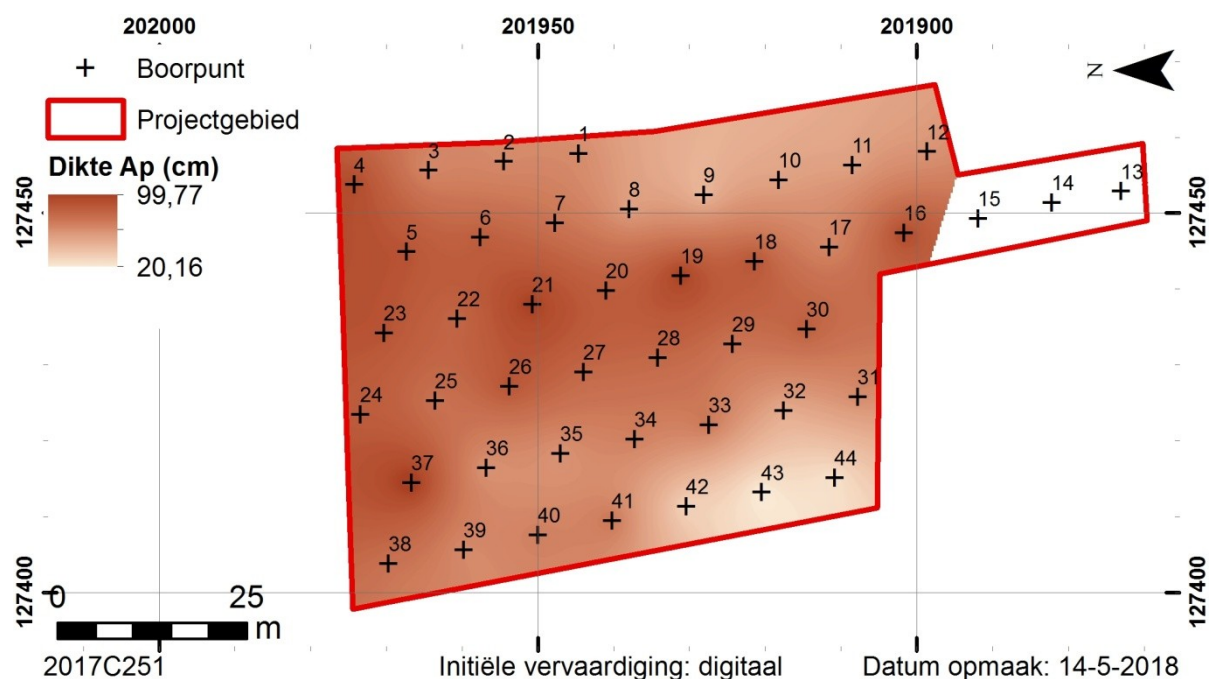

Fig. 4. Foto en schematische voorstelling van het meest voorkomende typeprofiel met een Ap horizon onmiddellijk boven de C horizon (boordiepte: 90 cm).

De waarnemingen stemmen geheel overeen met de bodemkaart, waar de bodem omschreven wordt als een matig droge zandgrond met diepe antropogene humus A horizon (Zcm). Onder de ploeglaag kwam in het huidige geval echter geen podzol B horizon voor.

2.1.1. Ap horizon

De Ap horizon kan omschreven worden als homogeen donkerbruin zand. De gemiddelde dikte van de Ap horizon bedraagt 65,95 cm. Occasioneel bevat deze horizon fragmenten van bouw materiaal.

Kaart 4. Dikte van de Ap horizon.

2.1.2. C horizon

De C horizon bestaat uit geel tot licht grijsgeel zand met roestvlekken. Gemiddeld bevond de C horizon zich op 7,08 m TAW, met het hoogste punt op 7,40 m TAW (kaart 3). De standaardafwijking ten opzichte van het gemiddelde niveau bedraagt 0,13 m.

Het diepste punt waarop de C horizont werd aangetroffen bedroeg 6,62 m TAW (boorpunt 29). Deze uitzonderlijke diepte kan eerder worden toegeschreven aan de waarschijnlijke aanwezigheid van een archeologisch spoor dan aan een reële reliëfsprong.

2.2. INTERPRETATIE VAN VONDSTEN

Bij het archeologisch booronderzoek werden geen relevante vondsten aangetroffen. Occasioneel werd een klein fragment bouwceramiek aangetroffen. Gezien het doel van het onderzoek en het feit dat op basis van deze artefacten geen kenniswinst zou worden verkregen, werden deze vondsten weerhouden voor verder onderzoek.

2.3. RESULTATEN VAN STAALNAMES

In het kader van het verkennend archeologisch booronderzoek werden geen stalen voor natuurwetenschappelijk onderzoek genomen.

2.4. CONSERVATIERAPPORT

In de loop van het onderzoek werden geen relevante vondsten aangetroffen, er zijn dan ook geen vondsten die in aanmerking kwamen voor conservatie.

2.5. DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Hoewel het mogelijk is dat er vroeger een podzol aanwezig was, is deze momenteel geheel verdwenen. Dit kan verklaard worden door de dikke antropogene A horizont die in verband kan gebracht worden met landbouwactiviteiten. Op basis van historische gegevens kan vermoed worden dat het projectgebied ten laatste in de late middeleeuwen in gebruik was als landbouwgebied.

2.6. VERKLARING VOOR DE AFWEZIGHEID VAN ARCHEOLOGISCHE INDICATOREN

Het projectgebied is gelegen binnen 250 m van een natuurlijke waterloop, waardoor er een verhoogde kans is op de aanwezigheid van steentijd artefactensites. De dikke antropogene A horizont bedekt onmiddellijk de C horizont. Nergens werden aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een (voormalige podzol). Daarnaast werden nergens artefacten aangetroffen. Mogelijk aanwezige steentijd artefactensites kunnen deels vernield geweest zijn door landbouwactiviteiten, het totale gebrek aan vondsten lijkt er echter op te wijzen dat er sprake is van een historische realiteit.

2.7. AFWEGING VAN VOORGAAND ONDERZOEK

Op basis van de nabijheid van een (historische) natuurlijke waterloop en de omschrijving van het projectgebied op de bodemkaart als een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont waar mogelijk een (deel van een) podzol onder terug te vinden was, werd

tijdens het bureauonderzoek gesteld dat er een verhoogde mogelijkheid was voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites. Op basis van het huidige onderzoek kan gesteld worden dat er binnen het projectgebied geen sprake is van dergelijke sites.

2.8. VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites. Op basis hiervan kan gesteld worden dat deze niet aanwezig zijn binnen het projectgebied. De resultaten van dit onderzoek bieden echter geen informatie aangaande de mogelijke aanwezigheid van archeologische sporen uit jongere perioden.

3. SYNTHESE

Voor het verkennend archeologisch booronderzoek werden meerdere onderzoeksvragen vooropgesteld worden. Onderstaand zal hier een antwoord op geformuleerd worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
 - o Binnen het projectgebied werden slechts twee relevante aardkundige eenheden aangetroffen. Bovenaan was een dikke antropogene humus A horizont aanwezig, deze bedekte meestal onmiddellijk de C horizont.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
 - o De dikke antropogene humus A horizont wijst op een historisch gebruik als landbouwgebied. Het is zeer waarschijnlijk dat hierdoor een voormalige podzol geheel vernield werd.
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
 - o Nergens werd een intacte bodem aangetroffen.
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
 - o Neen.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
 - o Het projectgebied is gelegen aan de voet van de Wase Cuesta. Het projectgebied en de omgeving wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van bolle akkers. Bij de aanleg van bolle akkers werd het oorspronkelijke vlak grotendeels afgegraven naar de perceelranden toe, waarna het perceel in zijn geheel weer opgehoogd werd met grond uit de grachten. In het huidige geval lijkt de afgraving zeer drastisch geweest te zijn.
- Is er sprake van de aanwezigheid van sites uit de prehistorie?
 - o Binnen het projectgebied werden nergens artefacten gevonden die wijzen op de aanwezigheid van sites uit de prehistorie. Hoewel er sprake is van een slechts bodembewaring, lijkt het gebrek aan artefacten toch te wijzen op een historische realiteit.
- Welke zone komt in aanmerking voor vervolgonderzoek? Welke spoordensiteit kan verwacht worden?
 - o Op het vlak van onderzoek naar steentijd artefactensites komt geen enkele zone in aanmerking voor vervolgonderzoek.

Aangezien er geen relevante vondsten werden aangetroffen, kunnen/dienen volgende onderzoeksvragen niet beantwoord te worden:

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

4. SAMENVATTING

In het kader van de omgevingsvergunning voor een verkaveling aan de Korte Heesdonkstraat te Waasmunster moest een uitgesteld verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd worden. Het veldwerk ging door op maandag 26 februari 2018. Voor het booronderzoek werd gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 12 cm. De boringen werden uitgevoerd in een verspringend driehoeksgrid van 10x10 m.

Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat de bodem opgebouwd was uit een dikke antropogene humus A horizont ($\pm$ 65 cm) die onmiddellijk boven de C horizont rustte. In enkele boringen werden indicaties aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische sporen.

Het uitzeven van het opgeboorde sediment leverde geen archeologisch relevante vondsten op. Gezien er sprake is van een totaal gebrek aan aanwijzingen voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites lijkt er sprake te zijn van een historische realiteit.

Het huidige onderzoek toonde duidelijk aan dat er binnen het projectgebied geen sprake is van steentijd artefactensites. Er kunnen echter geen vaststaande uitspraken gedaan worden omtrent de mogelijke aanwezigheid van archeologische sites uit andere perioden. Enkele boringen lijken alvast te wijzen op de aanwezigheid van archeologisch relevante sporen. Dit dient echter vastgesteld te worden door middel van een aanvullend onderzoek met proefsleuven en proefputten.

5. BIBLIOGRAFIE

5.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent.

5.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

DOV 2017: *Bodemkaart 2.0*.

GDI-VLAANDEREN 2015: *DHMV-II, DTM raster 1 m*.

GDI-VLAANDEREN 2018a: *GRB Administratieve percelen*.

GDI-VLAANDEREN 2018b: *Vlaamse Hydrografische Atlas*

6. BIJLAGEN

- Lijst van plannen en kaarten
- Beschrijving van boringen (XML)

Bijlage 1: Lijst van plannen, kaarten en plattegronden

Nummer + onderwerp	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum opmaak
Kaart 1. Afbakening van het projectgebied op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2018a).	1:2000	Digitaal	20/03/2018
Kaart 2. Situering van het projectgebied op de topografische kaart, het DTM en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2015, 2018).	1:10000	Digitaal	20/03/2018
Kaart 3. Situering van de boorpunten op een geïnterpoleerd hoogtemodel van de C horizont en het kadaster (GDI-Vlaanderen 2018a).	1:350	Digitaal	20/03/2018
Kaart 4. Dikte van de Ap horizont.	1:1000	Digitaal	14/05/2018
Plan 1. Overzichtplan met de variatie in de aardkundige opbouw.	1:1000	Digitaal	14/05/2018